

Владислав Карпенко

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У статті проводиться обґрунтування підходів щодо розвитку сільського зеленого туризму на основах сталого туризму як моделі підвищення зайнятості та самозайнятості сільського населення а також як одного з механізмів комплексного розвитку сільських територіальних громад. Аналізуються форми сприяння розвитку сільського зеленого туризму органами влади та місцевого самоврядування.

Ключові слова: зелений туризм, сталий туризм, комплексний розвиток, сільська територіальна громада.

Унаслідок багатьох чинників, зокрема незбалансованої державної політики реформ аграрного сектору економіки, в Україні розвиток селянських господарств є кризовим: на початок 2010 року в 25% із них сукупні витрати не перевищують рівень прожиткового мінімуму, а за межею бідності перебуває до 15 % загальної кількості селянських домогосподарств [7].

Водночас українські села мають значний потенціал розвитку сільського зеленого туризму, який, на жаль, залишається в багатьох випадках невикористаним.

Серед європейських країн Україна відзначається найбільшим розмаїттям ландшафтних комплексів (площа сільської місцевості становить приблизно 70% території країни), значним етнічним, генетичним та історико-культурним надбанням. Але на сьогодні широкого розвитку досягли тільки міжнародний і внутрішній курортний туризм. Таким чином, раціональне використання туристично-рекреаційного потенціалу садиб сільського зеленого туризму слід розглядати як один із дієвих механізмів комплексного розвитку громад, стабілізації економічної й екологічної ситуації, забезпечення належного рівня та якості життя сільського населення.

Дослідженням розвитку сфери сільського зеленого та агротуризму присвячені праці В. П. Васильєва, В. В. Гловацької, П. А. Горішевського, Ю. В. Зінька, Н. Є. Кудли, А. А. Мерлян, М. Й. Рутинського, В. К. Терещенка та ін. Метою більшої частини з цих праць є розкриття загальних питань розвитку сільського зеленого туризму, надання практичних порад сільським господарям для облаштування приміщень, організації послуг, сертифікації тощо.

Недостатньо дослідженими залишаються питання місця й ролі сільського зеленого туризму в процесі комплексного розвитку сільських територіальних громад, формування громадських та господарських об'єднань суб'єктів сільського туризму.

Метою статті є дослідження потенціалу й обґрунтування можливих підходів до розвитку сільського зеленого туризму як одного з механізмів комплексного розвитку сільських територіальних громад у контексті забезпечення сталості територіального розвитку.

Усвідомлюючи негативний вплив масового туризму на природні ресурси, дослідники й співробітники туристичної галузі, починаючи з 1980-х років, почали розвивати ідею «сталого туризму», визначення якого було прийнято Світовою організацією туризму 1996 року, як «...туризм, при якому управління всіма ресурсами про-

ходить таким чином, що задовольняються економічні, соціальні, естетичні потреби з одночасним збереженням культурної складової, екологічних процесів, біологічного розмаїття та системи підтримки життя» [20].

Таким чином, крім створення можливостей зайнятості в місцевих громадах, сталий туризм має зменшити вплив на природу та культурну спадщину та просунути використання місцевих продуктів. Тобто, як зазначено в Хартії зі сталого туризму (1995 рік), сталий туризм ґрунтується на «критерії сталості, а саме: він має бути екологічно нешкідливим у довготривалій перспективі, економічно доцільним, етнічно та соціально рівним для місцевих громад» [19].

2004 року, враховуючи напрацювання Світового саміту з питань сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002 року), комітет Світової організації туризму з питань сталого розвитку туризму запропонував більш ґрунтовне визначення сталого туризму, відповідно до якого «правила та принципи розвитку сталого туризму можна застосувати до всіх форм туризму та типів місць відпочинку, включаючи масовий туризм та місцеві туристичні продукти. Принципи сталості належать до екологічних, економічних та соціокультурних аспектів розвитку туризму» [19; 18, с. 28]. Таким чином, зосереджено увагу на необхідності балансу трьох аспектів (або вимірів) туризму: екологічного, соціального та економічного, а також на потребі впровадити принципи сталості в усіх формах туризму, не зважаючи на місце перебування туриста чи від туристичної діяльності.

Разом із терміном «сталий туризм» існують й інші визначення видів туризму, які пов'язані зі сталим туризмом, але не є тотожними: сільський туризм, альтернативний туризм, екологічно-свідомий туризм, відповідальний туризм, м'який туризм, туризм мінімального впливу, зелений туризм тощо [21].

Зазначимо, що відповідно до визначення Єврокомісії, термін «сільський туризм» стосується всіх типів туристичної діяльності в сільській місцевості, тобто це будь-яка форма туризму, що показує сільське життя, мистецтво, культуру та спадщину сільської місцевості, допомагаючи місцевій громаді економічно та соціально, покращує комунікації між місцевими мешканцями та туристами, збагачуючи їхній досвід [12].

Зосереджуючись на зеленому туризмі, зазначимо, що він є таким типом туризму, «який розвиває симбіотичні стосунки з фізичним та соціальним оточенням, від якого він залежить та прагне сталості розвитку» [18, с. 21].

У вітчизняній науковій літературі застосовують таку понятійну термінологію.

«Сільський туризм» передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (хутір, село, селище) для відпочинку та отримання певних послуг.

«Аграрний туризм» – форма сільського туризму, яка безпосередньо пов'язана із сільським (фермерським) господарством. Агротуризм водночас надає послуги із проживання, харчування, а також знайомить із сільськогосподарською діяльністю, традиціями та звичаями даної місцевості.

«Екологічний туризм» (зелений туризм) – форма активного й безпосереднього відвідування територій з особливими природними й культурними умовами. У свою чергу, екотуризм спрямований на охорону навколишнього середовища, яке відвідують туристи. Екотуризм розділяють на активний, фауно- та флористичний, культурологічний і етнографічний [8, с. 6–7].

Зазначимо, що в багатьох розвинутих країнах надання послуг із сільського зеленого туризму заохочується на державному та місцевому рівнях. Так, наприклад, у ЄС спочатку сільський туризм розглядався як своєрідний «соціальний амортизатор» у процесі реструктуризації аграрного сектору економіки, тобто як механізм створення нових робочих місць з одночасним переведенням надлишку трудових ресурсів в альтернативний сектор виробництва. На сьогодні у таких країнах Європи як Франція, Нідерланди, Ірландія, Великобританія

постановка проблеми

визначення невирішених раніше частин загальної проблеми

основного матеріалу

аналіз останніх досліджень і публікацій

мета

нія, Італія та ін. з допоміжної сільськогосподарської підгалузі сільський туризм перетворився на самостійний та конкурентоздатний сектор туристичної індустрії. У результаті – туристичні поїздки до сільської місцевості цих країн посідають друге місце (35%) після відпочинку на морі. Деяким країнам завдяки розвитку сільського туризму вдалося налагодити дієву охорону та відтворення національних сільських ландшафтів (наприклад, альпійські луги Швейцарії, старі парки та маєтки Італії, млини Нідерландів) [13].

У рамках Загальної сільськогосподарської політики ЄС у ряді регіонів продовжують передбачати заходи для розвитку багатогалузевого господарства, зокрема виділяються кошти на розвиток сільського зеленого туризму, елементів комунальної інфраструктури, будівництво сільських доріг та ін.

У більшості країн Європи сільський зелений туризм на державному рівні «розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та як один із засобів вирішення ряду сільських проблем» [11, с. 103], але в Україні, на жаль, даний вид діяльності не знайшов ще достатнього підґрунтя. Разом із тим, завдяки розширенню джерел доходів, сільський туризм є частиною самоінвестицій для розвитку сільськогосподарського виробництва, розбудови соціальної та комунальної інфраструктур, елементів громадянського суспільства, підвищення якості життя.

Українські дослідники вітчизняного сільського зеленого туризму виокремлюють три етапи його становлення й розвитку.

I. Формування сільського зеленого туризму (кінець XIX – середина XX ст.). На цей час ще не було організованого туризму. Заможні городяни зупинялися в знайомих їм селян із приватними садибами (маєтками).

II. Становлення сільського зеленого туризму (60–90 роки минулого століття). Через відсутність вільних місць у пансіонатах чи санаторіях (які переважно знаходилися в курортній місцевості – Карпати/Крим), туристи та відпочивальники орендували кімнати або квартири в сільській місцевості.

III. Становлення й розвиток сільського зеленого туризму. Цей етап розпочато з 90-х років минулого століття й продовжується до сьогодні.

Організацію відпочинку для міських мешканців або іноземних туристів у сільській місцевості можна умовно поділити на два напрямки:

- надання для відпочинку невеликих будиночків, квартир або кімнат у невеликих сільських садибах, готелях, котеджах;
- проживання відпочивальників у сільському будинку разом із сім'єю господаря. Це дає змогу туристам детальніше ознайомитися із сільським життям, звичаями, взяти участь у сільськогосподарських роботах тощо [16, с. 93–94].

Окремої уваги має набути науково-пізнавальний сільський туризм (історико-археологічний, етнографічно-краєзнавчий, архітектурно-історичний, екологічний) з метою вивчення аграрної народної культури, природних пам'яток, народних ремесел, промислів тощо. Відродження культурних традицій, народних ремесел, дбайливе використання й збереження природних територій як ніколи є актуальним для розвитку сільських територій, належного екологічного виховання як туристів, так і самого місцевого населення, сприяння вирішенню місцевих екологічних проблем [11, с. 105–106].

На відміну від індустріального туризму, якому притаманні жорстка стандартизація, орієнтація на економічні, бізнесові цілі, сільський туризм не завдає шкідливого впливу на природне довкілля, а навпаки – робить істотний внесок у сталий місцевий розвиток. Крім того, враховуючи політику індустріалізації села, сільський туризм є одним із засобів утримання населення в промислово слаборозвинутих регіонах.

Так, згідно з попередніми розрахунками господар садиби сільського туризму, крім членів своєї сім'ї, може забезпечити роботою ще 8–10 осіб соціально-побутової інфраструктури: медичне, торговельне, транспортне, екскурсійне обслуговування та ін. [11, с. 104].

Станом на червень 2010 року в Україні не існує спеціального закону про сільський зелений туризм, або екотуризм (хоча ще в листопаді 2004 року було прийнято за основу в першому читанні проект Закону «Про сільський та сільський зелений туризм» [6], у травні 2006 року та квітні 2007 року зареєстровано законопроекти «Про сільський та сільський зелений туризм» [4] та «Про сільський зелений туризм» [3] відповідно).

Згідно із Законом України «Про туризм» (стаття 5) [2], вести діяльність у сфері туризму, у тому числі сільського або

Таблиця 1.

Форми сприяння розвитку сільського (зеленого) туризму органами влади та місцевого самоврядування

Рівень органу влади та місцевого самоврядування	Можливі форми сприяння розвитку сільського туризму
Центральний (Кабінет Міністрів, Верховна Рада, профільні міністерства, комітети та відомства)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розробка та прийняття нормативно-законодавчих актів, спрямованих на розвиток сільського (зеленого) туризму. ▪ Розробка та прийняття національних цільових програм розвитку сільського туризму, включаючи фінансування заходів із державного бюджету. ▪ Сприяння у просуванні послуг вітчизняного сільського туризму на міжнародному рівні: міжнародні туристичні виставки, конференції, розповсюдження спеціалізованих каталогів (в тому числі через посольства та консульства України тощо) та інше.

Обласний/ районний	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розробка та прийняття обласних/районних програм сприяння розвитку сільського (зеленого) туризму, включаючи фінансування заходів з обласного/районного бюджету. ▪ Сприяння в навчанні, організації надавачів послуг сільського туризму з боку обласних/районних центрів зайнятості населення (в тому числі фінансова допомога при організації суб'єктів підприємницької діяльності). ▪ Створення умов для покращення послуг сільського туризму: розвиток транспортної, соціальної інфраструктур, засобів комунікації, створення інформативних туристичних центрів тощо. ▪ Сприяння в створенні та розвитку кластерів сільського туризму, які об'єднують надавачів послуг у проживанні,
--------------------	--

Для представників сільського туризму важливими проблемами залишаються питання покращення інфраструктури та просування власних послуг на ринку. Так, за аналізом дослідників [9; 10; 14; 15], найбільш ефективними формами реалізації послуг сільського туризму на ринку виявилися наступні:

- Прямий безпосередній продаж послуг харчування та проживання власниками агроосель потенційним клієнтам без широкого залучення засобів реклами. Така ситуація притаманна для сільської місцевості з вираженим туристичним іміджем (гірськолижні, морські, оздоровчі курорти), де значну роль у просуванні послуг відіграє маркетинговий ланцюг «господар агрооселі @ постійний клієнт @ потенційний клієнт».
- Просування агротуристичних послуг через локальні кластери сільського туризму та кооперативні об'єднання власників осель тощо. Дану форму реалізації туристичних послуг характеризує широкий спектр пропозицій, комплексне обслуговування туристів, формування позитивного іміджу місцевості та локального продукту сільського туризму.
- Просування агротуристичних продуктів громадськими структурами (наприклад, Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму та її регіональними осередками) і державними установами через відповідну систему інформаційно-рекламних видань.

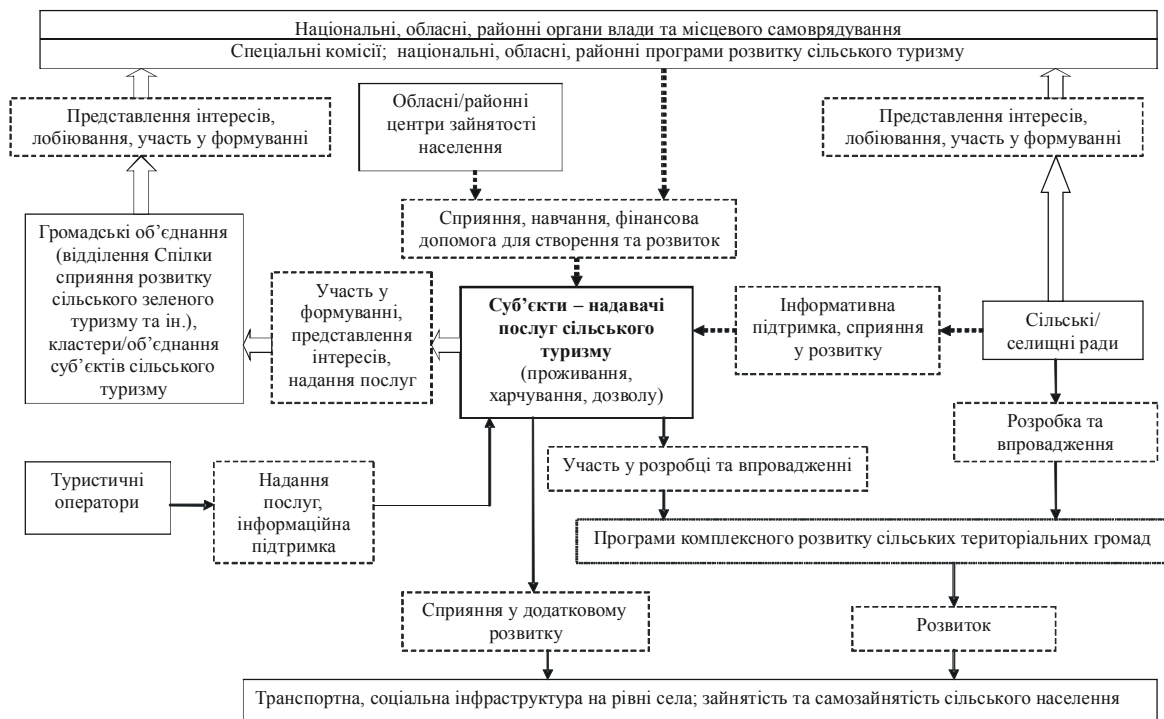

Схема 1. Місце суб'єктів сільського туризму в процесі комплексного розвитку сільських громад.

- Представлення з відповідною реалізацією агротуристичних послуг через посередників (в основному – туристичних спеціалізованих фірм). Однак, результати досліджень вказують на недосконалість механізму взаємодії туристичних фірм і власників осель, порожуючи взаємні претензії та невдоволення.
- Таким чином, місце й роль суб'єктів-надавачів послуг сільського (зеленого) туризму у процесі комплексного розвитку сільської територіальної громади можна умовно подати схемою №1.

Залежно від стану економічного розвитку домогосподарств, відповідним чином використовуються додаткові доходи від туристичної діяльності. Так, наприклад, економічно слабкі сім'ї в основному спрямовують надлишки коштів на стабілізацію сезонних коливань рівня життя, купівлю або модернізацію основних засобів, ремонт житлових приміщень тощо. Більш заможними господарствами додаткові доходи спрямовуються на покращення житлових умов, задоволення потреб вищого рівня й розвиток власного селянського господарства, при чому «обмежуючим чинником тут може бути час, точніше, цінність часу, затраченого в сільському господарстві та на надання туристичних послуг» [17, с. 88].

Узагальнюючи перспективу розвитку сільського туризму в Україні, сприяння досягненню стратегічних державних орієнтирів розвитку сільських громад, можна зробити висновки.

1. Зважаючи на багату духовну культуру українського народу, в якій провідне місце належить народним обрядам, творчості, звичаям, етнографічно-культурним явищам, поєднаних із традиційними ритуалами, промислами, народній архітектурі, українському побуту, подальшого розвитку потребують удосконалення нормативно-правової, організаційної та економічної бази розвитку сільського зеленого туризму. Сільський зелений туризм є одним із механізмів комплексного розвитку сільських територіальних громад, і на даному етапі розвитку – актуальним напрямком відродження особистих селянських господарств, спосіб активізації внутрішнього потенціалу вітчизняного туризму.

2. Розвиток сільського туризму має як позитивні результати, так і негативні наслідки (в основному на довкілля). Він може стимулювати ріст економіки, але водночас призводить до нерівномірного розподілу ресурсів. Саме тому на етапі його становлення та розвитку в сільських громадах необхідним є чітке планування обсягу та видів послуг (кількість відпочивальників, додаткові рекреаційні послуги, види розваг тощо) з метою його наближення до сталого туризму. Через відсутність такого планування можуть виникнути різні економічні та екологічні проблеми.

3. Сільський туризм є крос-секторальним видом діяльності, складовими якого є сільськогосподарське виробництво, рибальство, історичний, природний та рекреаційний аспекти, різні матеріальні ресурси громади, транспортна та інша інфраструктура. Саме тому, формуючи регіональні програми розвитку сільської місцевості, комплексні програми розвитку сільських територіальних громад, слід актуалізувати шляхи пошуку ефективних моделей розвитку сільського зеленого туризму, посилення його ролі як фактора зайнятості та самозайнятості сільського населення.

Практична значимість проблеми розвитку сільських громад, підвищення прибутковості ведення особистих селянських господарств, розвитку зайнятості та самозайнятості сільського населення обумовлює актуальність подальшого дослідження всієї сукупності складових і потенціалу сільського зеленого туризму, що є одним із механізмів комплексного розвитку в контексті виконання національних програм сталого розвитку сільських територій України.

Література.

1. Закон України від 15 травня 2003 року №742-IV «Про особисте селянське господарство». [Електронний ресурс] –

Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=742-15>.

2. Закон України від 15 вересня 1995 року №324/95-ВР «Про туризм». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=324%2F95-%E2%FO>.

3. Закон України. Проект. «Про сільський зелений туризм». Реєстраційний №3476. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=30022.

4. Закон України. Проект. «Про сільський та сільський зелений туризм». Реєстраційний №0920. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=27360.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 року №297 «Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=297-2006-%EF>.

6. Постанова Верховної Ради України від 16 листопада 2004 року №2179-IV «Про прийняття за основу проекту Закону України про сільський та сільський зелений туризм». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2179-15>.

7. Розпорядження Кабінету Міністрів України. Проект. «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?8781>.

8. Васильєв В. П. Інформаційні матеріали з питань розвитку сільського зеленого туризму (поради сільською населенню) / В. Васильєв, М. Осипова. – Одеса: ООСДС «Центр розвитку та правової підтримки села», 2008. – 52 с.

9. Васильєв В. П. Маркетингові дослідження сільського туризму в Карпатському регіоні. В. П. Васильєв, П. А. Горішевський, О. О. Гундяк, Ю. В. Зінько, М. А. Петришин // Науковий вісник Національного аграрного університету / Редкол.: Д. О. Мельничук (відп. ред.) та ін. – К., 2008. – Вип. 124. – С. 32 – 40.

10. Васильєв В. П. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / Васильєв В. П., Горішевський П. А., Зінько Ю. В. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. – 148 с.

11. Головка Л. В. Сільський зелений туризм як фактор зайнятості населення / Л. В. Головка // Науковий вісник Національного аграрного університету / Редкол.: Д. О. Мельничук (відп. ред.) та ін. – К., 2008. – Вип. 124. – С. 102 – 107.

12. Європейська Комісія з питань громад. Про політику Союзу в питаннях туризму, видання №4/1986. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tourism.nic.in/policy/schrural.htm>.

13. Зінов'єв Г. Сільський туризм – альтернативний вид туризму / Г. Зінов'єв, Г. Мунін // Туризм сільський зелений. – 2003. – №3. – с. 44–45.

14. Зінько Ю. В. Сільський туризм: Навчальний посібник / Ю. В. Зінько, М. Й. Рутинський - К.: Знання, 2006. – 271 с.

15. Зіемеле Астана. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні / Зіемеле Астана // Туризм сільський зелений. – 2004. – №1. – С. 8–13.

16. Кудінова І. П. Зелений туризм як один із напрямів розвитку підприємництва в сільській місцевості / І. П. Кудінова // Науковий вісник Національного аграрного університету / Редкол.: Д. О. Мельничук (відп. ред.) та ін. – К., 2008. – Вип. 124. – С. 91–96.

17. Кудла Н. Є. Організаційні аспекти розвитку агротуристичної діяльності / Н. Є. Кудла // Науковий вісник Національного аграрного університету / Редкол.: Д. О. Мельничук (відп. ред.) та ін. – К., 2008. – Вип. 124. – С. 86–91.

18. Навчальний посібник по сталому туризму. Навчальний модуль 1: Стратегічний розвиток туризму. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.carpathianproject.eu/portal/index.php?IdLang=1&IdKat=1171972059&IdKat1=1>

174142557&IdKat2=1174172574&IdStr=1189981274&Loc=Documents%20&%20Publications%20»%20Press%20Reviews%20»%20Training%20Seminar%20and%20Study%20Tour%20on%20Sustainable%20Tourism%20Development.

19. Хартія зі сталого туризму (1995 рік). [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.world-tourism.org/sustainable/doc/lanz-en.pdf.

20. Sustainable Development of Tourism Conceptual Definition. World Tourism Organization (WTO). 2004. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.world-tourism.org/frameset/frame_sustainable.html.

21. Swarbrooke John. Sustainable Tourism Management. – UK: Cabi Publishing, 1999. – 371 p.

мета

П. М. Копка та російські дослідники А. Г. Атаманов, О. В. Азамов, А. А. Стрельцов.

➤ Мета даної публікації – звернути увагу на безпековий інформаційно-психологічний аспект відмінностей управління країною (територією) від суто державного управління.

виклад
основного матеріалу

➤ Помічено давно, що ми не робимо різниці між поняттями «країна» та «держава», живуючи ці відмінні по суті поняття як традиційні синоніми, хоча держава може бути країною, але не кожна країна є державою. Автор розглядає цю проблему через безпековий інформаційно-психологічний аспект.

Енциклопедичний словник визначає країну як велику територію, що вирізняється за географічним положенням та природними ресурсами; у політико-географічному відношенні як територію, що має визначені кордони, користується державним суверенітетом або знаходиться під владою іншої держави (колонії, підопічні території). [1, с. 1290]

Держава ж визначається як незалежна країна [1, с. 380] або як політична організація суспільства на чолі з урядом і його органами, за допомогою яких панівний клас реалізує свою владу... [2] Сутність кожної держави зумовлена способом виробництва та проявляється в його внутрішніх та зовнішніх функціях. Чотири основних типи держави: рабовласницька, феодальна, буржуазна, соціалістична. [3]

Управління державою – це управління політико-економічне, стратегічне з можливістю реалізовувати свою внутрішню і міжнародну політику та стати повноправним суб'єктом міжнародного права.

Управління країною – це перш за все управління визначеною територією з населенням, що не виступає самостійним суб'єктом міжнародного права, а входить в інше державне утворення. Управлінські дії в країні, що не є самостійною державою, – це дії тактичного, підпорядкованого характеру. Стратегія таких дій визначається керівною державою. Межі керівної держави можуть співпадати з межами керованої країни, але така держава, як правило, не віддзеркалює інтереси країни та її народу і не слугує їм.

Радянський Союз ніколи не був країною, а тільки державою (наддержавою), як і Росія – державою - імперією. Імперії – це не країни, а супердержави, що складаються з країн-територій. В Радянському Союзі країнами були союзні республіки, автономні області та краї. При радянській владі перший секретар ЦК республіки керував не державою (державою керували з Москви), а територією країни (краю). Він не мав своїх збройних сил, силовими блоками (МВС, КДБ тощо) також керували з Москви. Навіть в управлінні економікою та сільським господарством перший секретар ЦК республіки не був повноправним господарем – все вирішувалось в «блокам'яні».

Головною наукою, яку пізнавала національна територіальна еліта, була наука виживання, угадування побажання центру, вміння довести, що ти більш радянський, ніж інші, найвірніший ленінець. Така система не виховувала самостійних лідерів, готових взяти відповідальність на себе, не формувала державного мислення, а жорстко вчила думати і діяти так, як думає та діє начальник. Лідер республіканського чи обласного масштабу повинен був бути патріотом центру і тільки центру, усвідомлюючи свою минулість на посаді, яку йому довірив центр. Отже, система управління СРСР національних лідерів не виховувала – вона їх боялась і не дарма, а тому виховувались тільки «інтернаціональні кадри», готові виконати будь-який наказ центру.

Тож, коли республіки отримали політичну незалежність процес державотворення на місцях набував непатріотичних рис по відношенню до свого народу і країни. Іншим він бути й не міг. Непатріотична прорадянська еліта безпідставно, за рекомендацією чужих «експертів», звично зняла з себе відповідальність за національну економіку, соціальну політику, національну безпеку, віддавши все на відкуп «демократичним процесам», «саморегульованому ринку», а то-

УДК 351.86

Зіновій Коваль

УПРАВЛІННЯ КРАЇНОЮ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВОЮ: БЕЗПЕКОВИЙ ІНФОРМАЦІЙНО- ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Публікація присвячена окремим безпековим інформаційно-психологічним аспектам державного управління в умовах переходу від країни у складі наддержави до незалежної правової держави. Автором подається своє бачення відмінностей між управлінням країною у складі супердержави та управлінням країною як незалежною державою.

Ключові слова: управління країною, управління державою, безпековий інформаційно-психологічний аспект.

➤ Управління країною та управління державою різняться між собою за методологією, принципами. В повсякденному житті з інформаційно-психологічної точки зору ми ставимо знак рівності між двома різними видами державного управління. Автором подається своє бачення відмінностей між управлінням країною у складі супердержави та управлінням країною як незалежною державою.

➤ Дана проблематика обговорюється в мережі Інтернет та друкованих виданнях. Серед авторів, що вивчають цю тему, українські науковці Г. І. Арабаджи, В. Д. Бакуменко, М. М. Іжа, Б. А. Кормич, Н. Н. Крестовська, В. Лисенко, О. В. Логінов, Л. Г. Матвеева, П. І. Надолішний, А. О. Рось, Г. П. Ситник, В. Н. Хропанюк та російські дослідники О. В. Азамов, А. Г. Атаманов, К. Ю. Будилін, Е. Г. Буньов, М. А. Вус, М. І. Дзлієв, М. Ю. Павлютенкова, С. А. Сакун, А. А. Стрельцов та Д. Н. Шакін.

У публікаціях розглянуто безпековий інформаційно-психологічний аспект управління країною, але питання запровадження дієвих політико-правових механізмів суто державного управління тільки започатковані та розглянуті фрагментарно.

➤ Проблематика державного управління часто піднімається проблематикою управління територіями. В той же час управління країною-територією – це тільки частина суто державного управління. Більш ефективно з висвітлення цієї теми працюють українські науковці Г. І. Арабаджи, В. Д. Бакуменко, М. М. Іжа, Б. А. Кормич, Н. Н. Крестовська, О. В. Логінов, П. І. Надолішний, В. П. Горбулін, М. М. Биченок,

постановка
проблеми

випередження
раніше
хоча

аналіз останніх
досліджень і публікацій